

ВОЕННОМОРСКАТА ДОКТРИНА НА РУСКАТА ФЕДЕРАЦИЯ ДО 2030 г.

Сияна Люцканова, ВВМУ "Н. Й. Вапцаров", Варна

THE NEW NAVAL DOCTRINE 2030 OF THE RUSSIAN FEDERATION

Siyana Lutzkanova, Nikola Vaptsarov Naval Academy

Abstract: *The article examines the main objectives in the Naval Doctrine of the Russian Federation till 2030. Many analysts called it unrealistic but a deeper view on the strategic guidelines of the modernization and development of the russian naval forces outlines a clear tendency to strenghten dual-use conventional and nuclear deterrence capabilities. In addition to the Arctic and Pacific the Mediterranean, Caspian and Black Sea regions are gaining strategic importance for preserving russian national maritime interests.*

Key words: *Russian Naval Doctrine, Russian maritime policy strategic deterrence.*

1. ВЪВЕДЕНИЕ

На 20 юли 2017 г. руският президент Владимир Путин утвърди с указ новата Военноморска доктрина на Руската Федерация (Доктрина 2030). [1] Това е третият стратегически документ, следващ приетите през 2001 и 2012 г. (Доктрина 2020) [2], който декларира морските интереси на страната в глобален мащаб. Настоящата доктрина дава представа за възгледите на Кремъл относно морската мощ на държавата в една силно фрагментирана среда за сигурност и на фона на най-влошените отношения между Русия и "Запада" след Студената война.

Докато принципите на ядрено възпиране остават през 2017 г. същите като тези, изписани в предишната версия, нейните по-фини детайли съдържат нюанси, разкриващи ново политическо съдържание. По-конкретно се поставят цели за "силен флот като жизненоважен инструмент за стратегическо ограничаване, който ще спомогне за проектирането на руското присъствие в практически всяка област на Световния океан, за да се засили позицията на Москва в многополюсния световен ред". Това легитимира политически проектирането и налагането на влияние извън регионалната сфера и непосредствената периферия на страната. Регионалните операции, предприети от руския флот в Средиземноморието, спомогнаха за превръщането на Русия в централен фактор на влияние в Сирия. Това предполага изпълнението на нови морски политики там, където страната счита, че има национален интерес. Следователно, предвид променящия се стратегически пейзаж около Русия, въпросът е - какво разкрива новата военноморска доктрина за това как Русия възнамерява да отговори на тези промени?

2. ИЗЛОЖЕНИЕ

2.1. Цели и направления на военноморската политика до 2030 г.

По същество Доктрина 2030 е преработена версия, като съдържанието ѝ е по-детайлно и по-конкретно в доста направления. Това не е случайно, защото принципно стратегическите документи не съдържат упоменаване на конкретика извън възприетия дипломатически и меж-

дународен стил. Упоменаването на САЩ и съюзниците им (т. 24 а) като опасност за руските национални интереси, и то на първо място, показва недвусмислено намеренията за увеличаване на присъствието на руския военноморски флот (ВМФ) в редица региони, вкл. Арктическият. В новата доктрина няма списък на стратегически важните региони в Световния океан, но анализът показва, че те включват освен Арктика и Средиземно, Каспийско и Черно море като "бастион" за териториалната защита на Русия и обезпечаването на руското присъствие в Средиземноморието [4].

Също така значително е съкратен списъкът с **целите на военноморската политика** от пет (по-обща и абстрактни) на три, но достатъчно конкретни и ясни: поддържане на военноморски способности, гарантиращи възпиране от употреба на сила срещу Русия по море; поддържане на стратегическа стабилност и ред в Световния океан; осигуряване на благоприятни условия за развитие на ресурсите на Световния океан в интерес на социално-икономическото развитие на страната.

Новият документ е по-обемен заради включването на допълнителни два раздела "ВМФ като основен инструмент за стратегическо възпиране" (IV) и "Стратегически изисквания към ВМФ, задачи и приоритети в областта на неговото изграждане и развитие" (V). Още в първата част на документа се акцентира върху военнополитическите аспекти като основни компоненти на морската мощ на държавата (раздел 1, т. 8). Освен това, се усилва статутът на Русия като морска държава и морска сила, чиито морски интереси са ясно разписани в Морската доктрина на Руската Федерация. [3].

Друга важна промяна е включването на Департамента по брегова охрана на Русия (ДБОР) към Федералната служба за безопасност като пълноправни участници в морските дейности (т. 10). Обръща се внимание на необходимостта от взаимодействие между ВМФ и ДБОР, чиито задачи са да определят основните направления на външната политика в областта на осигуряването на военноморско присъствие, както и в съгласуването на военното сътрудничество с чужди държави. Отсъствието на

ДБОР като пълноправен член на военноморските дейности и недостатъчното внимание към опазването и съхраняването на националните интереси на Русия в рамките на граничната зона, изключителната икономическа зона (ИИЗ) и континенталния шелф, са едни от най-сериозните недостатъци "Доктрина - 2020". [4]

Приоритетните **направления на военноморската политика** са ориентирани към изпълнение на поставените цели, като четири от тях се отнасят към ВМФ: поддържане на оперативни и бойни способности, разработването и поддържането на способност за поразяване на наземни цели с конвенционални и ядрени оръжия; балансирано развитие; възможност за дългосрочно присъствие в стратегически важни райони на Световния океан. Петото направление е свързано с ДБОР и включва обезпечаването на сигурността в граничните морски райони (т. 30). Същевременно списъкът с приоритетни направления включва необходимостта от консолидиране на руския флот на една от водещите позиции в света и недопускане на превъзходство на американските военноморски сили и други водещи морски сили.

В контекста на горните наблюдения е и промяната в задачите на националната морска политика, като в по-голямата си част приоритет се дава на чисто военни задачи, като например необходимостта да се осигури постоянна готовност на военноморските сили да ограничават и предотвратяват военни конфликти, да осъществяват въоръжената защита на Русия и нейните съюзници. Споменава се и липсващото в "Доктрина 2020" осигуряване на готовност за мобилизация на ВМФ и ДБОР (т. 29).

2.2. Втори по големина флот на света

Една от декларираните цели заслужава по-специално внимание: "Руската федерация няма да допусне значително превъзходство на военноморските сили на други държави и ще се стреми към консолидиране на флота и **второ място в света по отношение на бойните му способности**." (т. 39). Анализатори поставят под съмнение реалистичността на поставената цел, като основния въпрос е как да се измери и изчисли "бойната способност". Действително, наличието на стратегически и тактически ядрени способности, вкл. стратегически и тактически подводен флот, поставят Русия на второ място по бойни възможности, но в т. 37 се казва, че "в контекста

на ескалацията на военния конфликт демонстрацията на готовност и решимост за използване на нестратегически ядрени оръжия се явява ефективна възспираща сила". Документът за първи път разписва факт, който от десетилетие е основна тема на дебата за възможностите за стратегическо възспирание в новата среда за сигурност. А именно, че с **увеличаване на регионалните и локални конфликти стратегическите ядрени оръжия не са достатъчно ефективни**. Тоест разполагането на боен потенциал на други страни (вкл. САЩ) в близост до руски територии предполага готовност за използване на тактическо (не-стратегическо) ядрено оръжие с цел възспирание¹[5]. Предвид надмощието на конвенционалния боен флот на НАТО и финансовата рамка за придобиване на нови конвенционални бойни способности на Русия, то най-адекватно е именно използването на тактически ядрени потенциали за съдържане. Няма официална информация за наличния тактически ядрен арсенал на Русия, но различни източници дават превъзходство на Русия. В следствие на международните режими за съхранение на ядрени оръжия, тактическите арсенали подлежат на специален режим на централизирано съхранение, но могат да бъдат развърнати при необходимост². Може да се направи извода, че по отношение на тактически ядрен арсенал руският ВМФ е на първо място в света. Предвид характера на използване на тактическите ядрени оръжия в регионални (локални) конфликти и на близки разстояния, то в тази си част Доктрина 2030 разкрива един свършено нов поглед върху способностите на руските военноморски сили, който не трябва да бъде пренебрегван. Планира се модернизация на атомни ракетни крайцери 11442М. Именно те са основни носители на тактически ядрени арсенали. Модернизираните установки и системи ще дават възможност и за увеличаване на разстоянието за поразяване на цели с още 1000 км, което вече позволява качването им и на балистичен носител.[6] Трябва да се отбележи и факта, че Договорът за ликвидиране на ракети със среден обхват между САЩ и СССР от 1987 г. (INF-Treaty) касае само ядрени установки на сушата с обхват 500-5500 км.

Също така, в новата доктрина се споменават и разработването на нови хиперзвукови ракети с морски носители и роботизирани системи, които да постъпят на въоръжение до 2025 г. [7] Тези въоръжения са част от концепцията за конвенционално стратегическо възспирание,

¹ Ядрените арсенали се делят на стратегически и тактически ядрени оръжия. Това разделение е условно и няма международно възприети дефиниции или технически характеристики. Стратегическите ядрени арсенали се използват за отдалечени, най-често междуконтинентални, цели. Те целят разрушаването на вражески стратегически ядрени оръжия и/или техните хранилища дълбоко във вражеска територия. Стратегическите оръжия се транспортират на междуконтинентални (балистични) ракети. Тактическите оръжия се използват за нападение на по-близки разстояния. Те могат да бъдат разположени погранично за защита на териториалната цялост, за възспирание или унищожаване на вражески конвенционални сили. Често се причисляват към конвенционалните бойни способности, тъй като могат да се използват най-често при регионални (локални) конфликти. Те се транспортират посредством бойна авиация, голямо-калибрена артилерия и крилати ракети. - Бел. авт.

² Доктрина 2030 на Русия не е първият документ, който споменава използването на тактическо ядрено оръжие. В Nuclear Posture Review на САЩ от 2001 г. се разглежда използването на т. н. "mini-nukes" за превантивни удари с цел разрушаване на бункерни съоръжения, където има достатъчно доказателства за съхранение на химически, биологически и други арсенали на терористични организации. С това се постави началото на "сваляне на прага" на възможните сценарии за използване на ядрено оръжие. Бел. авт.

от която обаче част е и 11442М с възможност за ядрено предназначение.

3. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

3.1. Изводи:

1. Доктрина 2030 е значително по-конкретна и по-реалистична по отношение на целите и приоритетите на развитието на руския ВМФ.

2. Наред с далечните направления на руските морски интереси (Арктическо и Тихоокеанско), Средиземно, Каспийско и Черно море се явяват стратегически ключови за защита на руските териториални интереси. Анализите показват съвпадение на този извод с политиката на Русия в Сирия, Близкия Изток и Крим.

3. Доктрина 2030 поставя цел за запазване на втора по бойна мощ позиция на руския ВМФ в света, както и "недопускане на съществено превъзходство на други морски сили". Икономическите и финансови параметри за развърщане на аналогичен по възможности и размер на НАТО и САЩ конвенционален морски боен флот са нереалистични за Русия. Предвид анализа на основните направления на развитие и модернизиране и предвид възможностите и капацитета на руските ядрени арсенали в исторически план, то би могло да се приеме, че тази политика не е абсурдна или не-реалистична (според редица западни анализатори). Тактическите ядрени арсенали, тяхното развърщане посредством модернизираните морски ракетни системи, в комбинация с хиперзвукови системи, дава на руските ВМФ първа както по възспирание така и унищожителна морска сила.

4. Не на последно място във връзка с горния извод трябва да се спомене и възобновяване на дебата относно опасностите, произтичащи от характера на използване на тези арсенали. "Свалянето на прага" на използване на ядрени оръжия в стратегическите документи на морските сили САЩ и Русия поставя на карта десетилетия двустранни усилия за разоръжаване и ограничаване на ядрените арсенали.

Л И Т Е Р А Т У Р А

1. *Указ Президента* Российской Федерации от 20.07.2017 № 327 "Об утверждении Основ государственной политики Российской Федерации в области военно-морской деятельности на период до 2030 года", 20.06.2017,

<http://publication.pravo.gov.ru/Document/View/0001201707200015?index=0&g>, към 10.09.17 г.

2. *Основы государственной политики* российской федерации в области военно-морской деятельности на период до 2020 года, 29 май 2012 г.

3. *Морская доктрина* Российской Федерации, юли 2015 г.

4. *Проход Тебин*, Что скрывает новая военно-морская доктрина России?, 21.09.2017, <http://russiancouncil.ru/analytics-and-comments/analytics/chto-skryvaet-novaya-voenno-morskaya-doktrina-rossii/>, към 26.09.2017 г.

5. *William Potter, Nikolai Sokov, Harald Mueller, Annette Schaper*, Tactical Nuclear Weapons: Options for Control, UNIDIR, Geneva, 2000, стр.21-34.

6. *Naval Forces* News-Russia,

<http://www.navyrecognition.com/index.php/news/defence-news/2016/april-2016-navy-naval-forces-defense-industry-technology-maritime-security-global-news/3880-russias-project-11442m-kirov-class-cruiser-to-be-fitted-with-3k22-a-3m22-tsirkon-hypersonic-missile.html>, към 26.09.2017 г.

7. *Весной Россия* впервые испытает гиперзвуковую ракету "Циркон" с морского носителя, 8.02.2017, <http://www.interfax.ru/russia/549055>, към 10.09.2017 г.